

۱۳۵۸/۹۹
۹۹, ۹, ۹۹

گردشگری ساحلی

(مدیریت و برنامه ریزی)

دکتر مرنجف موسوی

عضو هیئت علمی دانشگاه ارومیه

دکتر اسماعیل مهرعلی زاده

عضو هیئت علمی دانشگاه پیام نور

مهدی عبدالله زاده

دانشجوی دکتری برنامه ریزی شهر

آراد کتاب

سرشناسه	: موسوی، میرنجف، ۱۳۵۵ -
عنوان و نام پدیدآور	: گردشگری ساحلی (مدیریت و برنامه ریزی) / میرنجف موسوی، اسماعیل صفرعلی زاده، مهدی عبدالله زاده.
مشخصات نشر	: تهران: آراد کتاب، ۱۳۹۵.
مشخصات ظاهری	: ۲۸۶ ص. جدول، نمودار
شابک	: ۹۷۸-۶۰۰-۱۸۶-۲۲۷-۴
وضعیت فهرست نویسی	: فیبا
موضوع	: گردشگری زیست محیطی - مدیریت
موضوع	: گردشگری - ایران
شناخت افزوده	: صفرعلی زاده، اسماعیل، ۱۳۵۴
ناشر	: عبدالله زاده، علی، ۱۳۶۵
رده بندی کنگره	: ۱۳۹۴ م۸۳/۵۴/۱۵۶/۵ G
رده بندی دیویی	: ۳۳۸/۴۷۹۰۱۹۵۵
شماره کتابخانه ملی	: ۴۱۴۸۸۹۱

گردشگری ساحلی (مدیریت و برنامه ریزی)

تألیف	: دکتر میرنجف موسوی، اسماعیل صفرعلی زاده، مهدی عبدالله زاده
ویراستار علمی	: دکتر رسول ملکی نظام آباد
ویراستار ادبی	: یاسر رحمتی
ناشر	: آراد کتاب
تیراژ	: ۵۰۰ جلد
نوبت چاپ	: اول، ۱۳۹۵
چاپ و صحافی	: مهرگان
بهاء	: ۲۲۵۰۰۰ ریال
شابک	: ۹۷۸-۶۰۰-۱۸۶-۲۲۷-۴

حق چاپ برای ناشر محفوظ است. کلیه حقوق و حق چاپ متن، طرح روی جلد و عنوان کتاب با نگارش به قانون حمایت مؤلفان، مصنفان و هنرمندان مصوب ۱۳۴۸ برای انتشارات آراد کتاب محفوظ است و متخلفین تحت پیگرد قانونی قرار می گیرند.

مرکز پخش و فروش: آراد کتاب

تلفن: ۶۶۴۸۲۲۲۶ - ۶۶۹۷۵۲۸۵ - ۰۹۱۲۳۰۶۲۴۵۸

www.aradbook.com

۷	فصل اول: گردشگری ساحلی، ارزش ها و هزینه ها
۱۱	۱.۱. طبیعت و تکامل گردشگری ساحلی
۱۲	۱.۲. ارزش و اهمیت گردشگری ساحلی
۱۴	۱.۳. عظمت و اهمیت اقتصادی گردشگری ساحلی
۱۶	۱.۴. گردشگری ساحلی و کاهش فقر
۱۸	۱.۵. گردشگری - حفظ منابع ساحلی
۱۹	۱.۶. هزینه ها و مشکلات ناشی از گردشگری ساحلی
۲۳	۱.۷. تأثیرات متقابل گردشگری سواحل
۲۹	فصل دوم: مدیریت یکپارچه ساحلی، مینه‌ای برای برنامه‌ریزی گردشگری
۲۹	۱.۲. مدیریت رشد سواحل
۳۳	۲.۲. استراتژی‌ها و فرایندهای حمایتی - بروری -ی مدیریت سواحل
۳۴	۳.۲. مدیریت یکپارچه مناطق ساحلی
۳۶	۴.۲. ضرورت مدیریت یکپارچه مناطق ساحلی
۳۸	۵.۲. مدیریت یکپارچه منطقه ساحلی، یک موضوع زیست - محیطی مدرن
۳۹	۶.۲. عناصر مدیریت یکپارچه سواحل
۴۱	۷.۲. مدیریت یکپارچه مناطق ساحلی و گردشگری
۴۵	۸.۲. نیاز به درک سیستم‌های ساحلی و گردشگری برای مدیریت یکپارچه مناطق ساحلی
۴۶	۹.۲. مزایای مدیریت یکپارچه سواحل
۴۷	۱۰.۲. مدیریت یکپارچه ساحلی: ترکیب محافظت سواحل با توسعه گردشگری
۴۹	۱۱.۲. فرایند مدیریت یکپارچه مناطق ساحلی
۵۲	۱۲.۲. پیشنهاداتی برای مشارکت گردشگری در مدیریت یکپارچه ساحلی (ICM)
۵۵	۱۳.۲. مدیریت یکپارچه مناطق ساحلی در عمل
۵۶	۱۴.۲. مدیریت یکپارچه مناطق ساحلی در ایران
۶۱	فصل سوم: برنامه‌ریزی، مدیریت و آموزش گردشگری ساحلی
۶۱	۱.۳. حل مسائل مربوط به گردشگری ساحلی
۶۲	۲.۳. برنامه‌ریزی گردشگری ساحلی
۶۴	۳.۳. نیاز به برنامه‌ریزی گردشگری در سواحل
۶۵	۴.۳. رویکردهای برنامه‌ریزی در گردشگری
۶۸	۵.۳. ارکان برنامه‌ریزی توسعه مقاصد گردشگری

۶.۳	فرآیند برنامه‌ریزی گردشگری ساحلی	۷۱
۷.۳	برنامه‌ریزی جامع و یکپارچه گردشگری ساحلی	۷۲
۸.۳	رویکردهایی جهت برنامه‌ریزی یکپارچه گردشگری	۷۴
۹.۳	مدیریت گردشگری ساحلی	۷۸
۱۰.۳	ارزیابی پتانسیل‌های گردشگری ساحلی	۸۱
۱۱.۳	رابطه برنامه‌ریزی و مدیریت گردشگری	۸۳
۱۲.۳	نقش دولت‌ها در برنامه‌ریزی و مدیریت توسعه گردشگری ساحلی	۸۴
۱۳.۳	سیاستگذاری در برنامه‌ریزی و مدیریت گردشگری ساحلی	۸۵
۱۴.۳	رهنمودها و دستورالعمل‌های برنامه‌ریزی و مدیریت در گردشگری ساحلی	۸۷
۱۵.۳	مدیریت یکپارچه کیفیت (IQM) در گردشگری ساحلی	۹۳
۱۶.۳	امرش گردشگری ساحلی	۹۷
۱۷.۳	منابع زیست محیطی در آموزش گردشگری ساحلی	۹۸
۱۰۲	فصل چهارم: برنامه‌ریزی برای گردشگری پایدار ساحلی	
۱.۴	۱. نظریه پایدار	۱۰۲
۲.۴	۲. اهداف پایدار	۱۰۴
۳.۴	۳. پایداری به عنوان یک خردی در گردشگری	۱۰۵
۴.۴	۴. توسعه پایدار	۱۰۶
۵.۴	۵. بحران زیست محیطی و توسعه پایدار	۱۰۸
۶.۴	۶. معیارهای توسعه پایدار	۱۱۰
۷.۴	۷. پایداری و گردشگری	۱۱۰
۸.۴	۸. شاخص‌های توسعه پایدار گردشگری	۱۱۳
۹.۴	۹. گردشگری پایدار ساحلی	۱۱۵
۱۰.۴	۱۰. اهداف و اصول گردشگری پایدار ساحلی	۱۱۷
۱۱.۴	۱۱. گردشگری پایدار و جنبه‌های سیاسی آن	۱۱۸
۱۲.۴	۱۲. پایداری در عمل	۱۱۹
۱۳.۴	۱۳. مزایای گردشگری پایدار ساحلی	۱۲۲
۱۴.۴	۱۴. ابزار قابل استفاده جهت پیاده‌سازی سیاست‌های گردشگری پایدار در سطح محلی	۱۲۵
۱۵.۴	۱۵. نقش سازمان جهانی گردشگری در توسعه پایدار گردشگری ساحلی	۱۲۶
۱۶.۴	۱۶. برنامه‌ریزی گردشگری پایدار ساحلی	۱۳۰
۱۷.۴	۱۷. مشارکت مردم در برنامه‌ریزی توسعه پایدار گردشگری ساحلی	۱۳۵
۱۸.۴	۱۸. ارزیابی و سنجش تحقق پایداری در گردشگری ساحلی	۱۳۷
۱۹.۴	۱۹. برنامه‌ریزی راهبردی توسعه گردشگری پایدار ساحلی	۱۴۲
۲۰.۴	۲۰. اصول برنامه‌ریزی راهبردی گردشگری پایدار ساحلی	۱۵۴
۱.۲۰.۴	۱. اصول اقتصادی	۱۵۵
۲.۲۰.۴	۲. اصول اجتماعی	۱۵۵
۳.۲۰.۴	۳. اصول اکولوژیکی	۱۵۵
۴.۲۰.۴	۴. اصول فرهنگی	۱۵۵

۱۵۶	۴. ۲۰. ۵. اصول سیاسی
۱۵۸	فصل پنجم: مکان‌یابی و طراحی تسهیلات و فضاهای گردشگری در سواحل
۱۵۸	۱. کاربری زمین
۱۶۰	۲. منطقه‌بندی کاربری‌ها در سواحل
۱۶۲	۳. مکان‌یابی
۱۶۴	۴. گزینش محل‌های توسعه گردشگری در سواحل
۱۶۵	۵. معیارهای مکان‌یابی و مطلوبیت در کاربری‌ها
۱۶۶	۶. اصول و شیوه‌های زیست محیطی خوب برای مکان‌یابی در سواحل
۱۶۸	۷. برنامه‌ریزی محل
۱۶۹	۸. الگوهای مختلف برای چیدمان فضاها در سایت‌های گردشگری
۱۷۰	۹. مدل اکولوژیک گردشگری
۱۷۳	۱۰. برنامه‌ریزی محل‌های مناسب برای فضاهای گردشگری در سواحل با استفاده از GIS
۱۷۶	۱۱. طراحی سایت گردشگری در سواحل
۱۷۷	۱۲. اصول تزیین زیستی برای مکان‌یابی و طراحی مراکز اقامتی و تفرجگاه‌ها در سواحل
۱۸۲	۱۳. ملاحظات مربوط به تاسیسات گردشگری
۱۸۳	۱۴. استانداردهای توسعه و نمونه‌های طراحی مناسب امکانات و تاسیسات
۱۸۴	۱۵. ضوابط مربوط به طراحی زیبایی در سواحل
۱۸۴	۱۶. طراحی تاسیسات و زیرساخت‌های پایدار گردشگری در سواحل
۱۸۶	۱۷. زیباسازی سواحل
۱۸۷	۱۸. محوطه‌سازی در سواحل
۱۹۲	۱۹. مصالح ساختمانی
۱۹۳	۲۰. رویکرد طراحی مبتنی بر چشم‌انداز در سواحل
۱۹۴	۲۱. شش مرحله طراحی مبتنی بر چشم‌انداز در سواحل
۱۹۶	۲۲. ویژگی‌های کالبدی و منظرین سواحل ویژه بانوان
۱۹۷	۲۳. محوطه‌سازی و طراحی منظر سواحل براساس روانشناسی زین
۱۹۸	۲۴. گام‌های مطالعه و طراحی محوطه‌های طبیعی سواحل
۱۹۹	۲۵. اصول طرح‌ریزی فضاهای توریستی سواحل
۲۰۲	فصل ششم: ارزیابی، کنترل و نظارت بر اثرات زیست محیطی گردشگری ساحلی
۲۰۲	۱. اثرات زیست محیطی گردشگری بر سواحل
۲۰۶	۲. ارزیابی حساسیت زیست محیطی سواحل
۲۰۷	۳. تعیین مناطق حساس دریایی - ساحلی
۲۰۹	۴. فرهنگ محیط زیست
۲۱۰	۵. اصول و کدهای اخلاقی زیست محیطی برای گردشگری
۲۱۴	۶. ارزیابی اثرات زیست محیطی گردشگری (TEIA) بر سواحل
۲۱۶	۱. روش‌های ارزیابی اثرات زیست محیطی
۲۱۹	۷. تعیین جایای بوم‌شناختی روشی نو برای ارزیابی اثرات زیست محیطی
۲۲۱	۸. مفهوم ظرفیت برد گردشگری (TCC) در مناطق ساحلی

۲۲۶	۹. ارزیابی ظرفیت برد گردشگری به عنوان بخشی از فرآیند برنامه‌ریزی
۲۲۹	۱۰. مؤلفه‌های ارزیابی ظرفیت برد گردشگری
۲۳۹	۱۱. حدود تغییرات قابل قبول (LAC) در مناطق ساحلی
۲۴۲	۱۲. نظارت و کنترل تأثیرات گردشگری بر سواحل
۲۴۵	۱۳. مدیریت گردشگری ساحلی، از طریق ارزیابی‌های زیست‌محیطی
۲۴۸	فصل هفتم: مدیریت فاضلاب و پس آب در سواحل گردشگری
۲۴۸	۱. اثرات پس‌آب‌ها و فاضلاب‌ها بر سواحل
۲۵۰	۳. تأمین آب و مدیریت مواد زائد مایع در سواحل
۲۵۲	۴. راهکارهای کنترل آلودگی آب سواحل
۲۵۲	۱. ۴. تصفیه فاضلاب سواحل
۲۵۳	۴. ۷. دفع فاضلاب پس از تصفیه
۲۵۵	۵. مکان‌یابی و طراحی چاه‌های آب در سواحل
۲۵۶	۶. ۷. تکنیک‌های ذخیره آب در سواحل
۲۵۸	فصل هشتم: مدیریت دفع و انهدام مواد زائد جامد در سواحل گردشگری
۲۵۸	۱. ۸. تعریف مواد زائد جامد
۲۵۹	۲. ۸. مواد زائد در سواحل
۲۶۰	۳. ۸. پیشگیری از آلودگی ساحل سواحل گردشگری
۲۶۲	۴. ۸. اهمیت دفع و جمع‌آوری مواد زائد سواحل
۲۶۳	۵. ۸. مدیریت مواد زائد و زباله‌های جامد سواحل
۲۶۶	۶. ۸. اصول راهت‌ما و راهنمای فنی برای به حداقل رساندن مواد زائد جامد
۲۶۶	۱. ۶. ۸. اصول راهنما
۲۶۷	۲. ۶. ۸. راهنمای فنی
۲۶۹	۷. ۸. راهکارهای بهینه‌سازی مدیریت مواد زائد جامد سواحل
۲۷۲	منابع و مأخذ

مقدمه

با سلام خدمت مؤلف محترم: من این مقدمه را از کتاب قبلی شما برداشتم، نمی‌دانم همین را می‌گذارید یا تغییر می‌دهید.

از مهم‌ترین تحولات اجتماعی صورت پذیرفته در جوامع معاصر، توجه به اوقات فراغت به‌عنوان یکی از نیازهای اساسی در زندگی تحت سیطره فناوری است. زیرا، در قرن ۲۱، پیشرفت‌های فناوری موجب می‌شود تا وقت انسان پس از به پایان آزادی و زمان بیشتری را صرف اوقات فراغت خود نماید. در راستای چنین تحولی، گردشگری نیز به‌عنوان یکی از شیوه‌های گذران اوقات فراغت مطرح بوده و تأثیر قابل توجهی بر محیط زیست انسانی، اقتصادی و معیشت جوامع بر جای می‌نهد. در ادبیات گردشگری، تلاش گردشگران برای اصالت غالباً مورد تأکید قرار گرفته است؛ این بدان معنی است که گردشگران امروزی در جستجوی طبیعت، مناظر و چشم‌اندازهای بدیع و دست نخورده و فرهنگ‌های محلی با یک ویژگی منطقه‌ای یا محلی متمایز هستند و در این سفرها نقش سواحل به‌عنوان یکی از مهم‌ترین مقاصد گردشگری، اهمیتی روزافزون یافته است. البته، از زمان‌های گذشته، سواحل دارای ارزش و اهمیت خاصی بوده و محل رشد و شکوفایی تمدن‌ها و مقصد سفرهای تجاری بوده است و امروزه نیز نقش و اهمیت سواحل دریا و موقعیت استراتژیک آن به لحاظ مسائل اقتصادی، سیاحتی و ... بسیار آشکار است؛ بطوریکه، امروزه بیش از نیمی از جمعیت جهان، در مناطق ساحلی زندگی می‌کنند (در ۶۰ کیلومتر از دریا) و این رقم در حال افزایش است و سواحل دریا به‌عنوان یکی از مهم‌ترین مراکز اقتصادی، صنعتی در حال رشد و شکوفایی هر کشور مطرح است. همچنین، در میان بخش‌های مختلف سیاره زمین، مناطق ساحلی جذاب‌ترین و پربیننده‌ترین مناطق توسط گردشگران می‌باشد؛ به‌طوریکه، گذراندن اوقات فراغت در کنار برقراری تعاملات اجتماعی و همچنین خاطره‌انگیزی و ارتباط با جنبه‌های گوناگون آب و ...، عرصه طبیعی سواحل را به یک مکان دلپذیر و محبوب گردشگران تبدیل کرده است؛ بطوریکه، آفتاب، سواحل زیبا و آب‌های اقیانوس‌ها برای خیلی از گردشگران تبدیل به نیازهای استاندارد برای گذراندن تعطیلات گردیده است. در شرایط عمومی نیز، علاقه انسان به آب، بخش عظیمی از گردشگری جهان در دو سطح داخلی و بین‌المللی را تشکیل می‌دهد. زیرا، اکثر مردم دوست دارند مدت زمان طولانی از اوقات فراغت‌شان را در امتداد نواحی ساحلی، که می‌تواند دریا و

دریاچه باشد، بگذرانند. بنابراین، گردشگری ساحلی مستلزم مسافرت از یک محل و اقامت و تمرکز بر محیط‌های دریایی و آبی می‌باشد و طیف کاملی از گردشگری، فراغت و فعالیت‌های تفریحی را که در نواحی ساحلی و آب‌های نزدیک سواحل روی می‌دهد را در بر می‌گیرد. این نوع از گردشگری، در روم اروپای کلاسیک ریشه دارد؛ چشمه‌های آب گرم، نوعی آب شور برای آب درمانی، توسط رومی‌های اولیه به کار گرفته شدند و برخی از شهرنشینی‌های ساحلی در ایتالای مدرن نیز، نشانه‌ای از این دوره است.

امروزه، گردشگری ساحلی با رشد شتابنده خود به فعالیتی چندمنظوره مبدل گشته است و به‌عنوان مسئول اثرات مثبت و منفی بر محیط زیست طبیعی و اجتماعی شناخته می‌شود. به‌طوریکه، توسعه گردشگری تفریحات مربوطه از عوامل مؤثر در شکل‌دهی الگوی توسعه نواحی ساحلی بوده و تأمین کننده منایای مستقیم و غیرمستقیم اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و محیطی بسیاری برای جامعه میزبان است. تأثیرات گردشگری ساحلی بر محیط اجتماعی شامل مسائل اجتماعی، فرهنگی، سیاسی و اقتصادی می‌باشد از جمله مثبت، گردشگری ساحلی می‌تواند باعث افزایش غرور جامعه، بهبود کیفیت زندگی و فرصت‌های شغلی جدید گردد؛ اثرات بر محیط زیست طبیعی سواحل نیز اغلب بیولوژیکی، فیزیکی و زیست محیطی هستند. حفاظت افزایش یافته از بسیاری از مناطق و گونه‌ها نتیجه مثبت گردشگری ساحلی بوده است. با این‌همه اثرات مثبت مطرح شده، توسعه گردشگری ساحلی موجب پدید آمدن نگرانی‌ها و بیم‌هایی از تهدید تخریب هویت، محیط و میراث طبیعی، تاریخی و فرهنگی ساکنان محلی سواحل گشته است. از جمله این نگرانی‌ها می‌تواند به مشکلات ازدحام بیش از حد، جابجایی اجتماعی و جرم و جنایت منجر شود. همچنین، مشکلات فرسایش، آلودگی و از دست دادن تنوع گونه به مراتب بیش از حد رخ می‌دهند؛ به‌این‌جهای تعجب نیست که بسیاری از مسائل مربوط به گردشگری ساحلی به‌طور همزمان محیط زیست اجتماعی و طبیعی را تحت تأثیر قرار می‌دهند.

کتاب حاضر سعی بر آن دارد که ضمن بررسی و مطالعه مقوله گردشگری ساحلی از دیدگاه‌های مختلف و بررسی پتانسیل‌ها و جاذبه‌های گردشگری ساحلی، به ارائه اصول و مبانی آن بپردازد و از این رو می‌تواند راهنمای مناسبی برای دانشجویان کارشناسی، کارشناسی ارشد، پژوهشگران و محققان باشد که از هشت فصل تشکیل شده است:

در فصل اول، تعاریفی از گردشگری، سواحل، ویژگی‌های گردشگری، گردشگری ساحلی، دیدگاه‌های مطرح در توسعه گردشگری، اثرات بالقوه گردشگری ساحلی، گردشگری ساحلی ایران و چالش‌های پیش رو مورد بررسی قرار خواهد گرفت. در فصل دوم، به بررسی اکولوژی ساحلی و پیوند اکولوژی سواحل با گردشگری، همچنین، نوع‌شناسی سواحل و چشم‌انداز و تأثیرات گردشگری بر چشم‌اندازهای ساحلی و تخریب چشم‌انداز ماسه‌های ساحلی توسط فعالیت‌های گردشگری پرداخته خواهد شد. در فصل سوم، گردشگری و اکوسیستم‌های ساحلی و تأثیرات متقابل آن‌ها مورد بررسی قرار

می‌گیرد. در فصل چهارم به بررسی مفاهیم گردشگری ساحلی پرداخته می‌شود. شامل ماهیت گردشگری ساحلی، سیستم‌های گردشگری ساحلی، ویژگی‌های گردشگری ساحلی، مسائل و مشکلات آن، راه‌حل‌های اجتماعی برای گردشگری ساحلی پایدار و مدل‌هایی از تفریح و گردشگری ساحلی. در فصل پنجم، جایگاه گردشگر ساحلی در مدرنیته، نگاه پست مدرن به گردشگری و تفرجگاه‌های ساحلی پست مدرن و جایگاه گردشگری در عصر جهانی شدن بررسی خواهد شد. در فصل ششم به بررسی محصولات و منابع گردشگری ساحلی، شامل اجزای گردشگری ساحلی، مقاصد گردشگری ساحلی، تفرجگاه‌های ساحلی، منابع گردشگری ساحلی، تسهیلات و امکانات گردشگری در سواحل و اثرات زیست محیطی آن‌ها، الگوهای رفتاری و انگیزش‌های گردشگران ساحلی، جذابیت‌های محیطی سواحل و ... خواهیم پرداخت. در فصل هفتم اکوتوریسم در سواحل مورد بررسی قرار خواهد گرفت. در این فصل، انواع منابع اکوتوریستی سواحل، اکومقاصد ساحلی، رابطه اکوتوریسم و توسعه پایدار ساحلی، اکوتوریسم پایدار، سواحل و توسعه محصولات اکوتوریسم ساحلی مورد مطالعه قرار می‌گیرد. در فصل هشتم ژئوتوریسم در محیط ساحلی مطالعه خواهد شد. در این فصل مفاهیمی چون ژئوتوریسم، منشور ژئوتوریسم، سواحل ژئوتوریستی، مقرم‌های ساحلی، جنبه‌های زیبایی شناختی ژئوتوریسم ساحلی، ژئوپارک، شبکه جهانی ژئوپارک و ژئوپارک قشم به‌عنوان نمونه‌ای برای توسعه ژئوتوریسم ساحلی در ایران مطالعه خواهد شد.

مؤلفان ادعا ندارند که مجموعه حاضر بی‌عیب و خالی از کاستی‌ها است. لذا از اساتید محترم تقاضا می‌شود، با انتقادات و پیشنهادات سازنده، نویسندگان را در رفع کاستی‌ها و هر چه بهتر شدن مجموعه حاضر در چاپ‌های بعدی یاری فرمایند.